

נר מנחם

הגות לפרשת השבוע

לע"נ ר' מנחם ב"ר יששכר ומרת רחל ב"ר מנשה שרעבי ז"ל

הרהורים לפרשת משפטים תש"פ | הרב מנחם יעקבזון ראש הישיבה במושב חמד

היחס למערכת השיפוטית

אחד הנושאים המדוברים ביותר בשנה האחרונה בכלל ובמערכות הבחירות בפרט – הוא היחס למערכת המשפט - מידת האמון של הציבור בערכאות השיפוטיות במדינת ישראל, ומידת הצדק השורר בהן. כל הנושאים הללו שייכים להיבט הפוליטי וחוצים את הציבוריות הישראלית לשנים. האקטיביזם השיפוטי מבית אהרן ברק ושות', הקליקה של הפרקליטות והשופטים המייצגת את המיעוט ושולטת על הרוב, כל אלו במרכז השיח הישראלי שוב ושוב...

אבל בעת שאנו קוראים את פרשת 'משפטים' - כדאי לנו לעורר את היחס הנכון כלפי המערכת המשפט הישראלית גם בהיבט האזרחי, גם מנקודת מבטו של האזרח הקטן – וגם לו יהי שהיא מבוססת על צדק וטוהר המידות וללא משא פנים...

חובה על כל יהודי שומר מצוות לדעת שאיסור תמור ומוחלט להתדיין בבית משפט אזרחי בכל תביעה נגד יהודי, אלא אם כן מתקבל אישור מבית דין רבני לאור סירוב הצד השני לדיון בבית דין.

'ערכאות' בראי ההלכה

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם – פותחת פרשתנו את 'משפטי התורה', וכך כותב רש"י: 'לפניהם' ולא לפני גוים, ואפילו ידעת בדין אחד שהם דנין אותו כדיני ישראל, אל תביאהו בערכאות שלהם, שהמביא דיני ישראל לפני גוים מחלל את השם.

ומקור הדברים במדרש תנחומא (פרשת משפטים אות ג) 'מנין לבעלי דינין של ישראל שיש להם דין זה עם זה, שיודעים שהעכו"ם דנין אותו הדין כדיני ישראל שאסור להזדקק לפניהם, תלמוד לומר 'אשר תשים לפניהם' לפני ישראל ולא לפני כותים, שכל מי שמניח דיני ישראל והולך לפני עכו"ם כפר בהקב"ה תחלה ואחרי כן כפר בתורה שנאמר (דברים לב) 'כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים'.

וכך פסק הרמב"ם (פכ"ו מהלכות סנהדרין ה"ז) 'כל הדין בדיני עכו"ם ובערכאות שלהן אף על פי שהיו דיניהם כדיני ישראל הרי זה רשע וכאילו חרף וגדף והרים יד בתורת משה רבינו, שנאמר 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם...'. ונפסק כל זה בשולחן ערוך חושן המשפט סי' כ"ו.

הלכות אלו אינן מתייחסות דווקא לבית דין שדינינו גויים או שדגל של מדינה זרה מונף עליו - אלא לכל בית דין שאיננו מבוסס על משפטי התורה - כמו בתי הדין האזרחיים במדינת ישראל שלצערנו אין להם כל מחויבות לדיני התורה. אדרבה חומרה יתירה יש בדבר כאשר בית דין של ישראל במדינת היהודים פוסק ללא מחויבות לדין תורה.

כאמור גם אם פסק הדין תואם במקרה זה עם דין התורה, הבעייתיות היא הגישה ההצהרתית, העדר המחוייבות. השימוש ב'משפט העברי' לפרקים, ועצם המינוח הזה - הוא ביזיון בפני עצמו... 'משפט עברי' במקביל למשפט עותומני או בריטי, שמהווים בסיס לחלק גדול מחוקי המשפט האזרחי - הינם חילול ה' והצהרה ציבורית שמדינת ישראל איננה מחויבת להלכה.

זה מובן שליברמן וחבריו, וגם ביבי ובני ושות' יתחלחו מהרעיון שהמדינה תושתת על משפטי התורה, מבחינתם זה כמעט ה'איום האיראני', אבל לצערנו גם יהודים שומרי תורה ומצוות דתיים וחרדים - נכשלים לא אחת בחילול ה' שבגישה לבית המשפט האזרחי גם כשאפשר להתדיין בדין תורה.

דברים שכדאי לדעת...

כאמור הדברים נאמרו אף כאשר פסק הדין זהה לדין תורה וההצהרתיות שבהליכה לבית משפט הינה הכרה בעליונות בית המשפט על פני בית הדין, על אחת כמה וכמה חמור האיסור כאשר בית המשפט פוסק שלא לפי דין תורה...

במקרה ואין אפשרות להביא את הנתבע לדין תורה או שהחוק אינו מאפשר זאת, על התובע להגיש בקשה לבית דין רבני על מנת לקבל אישור להליכה לבית משפט, ובדרך כלל על בית הדין לוודא תחילה שאין נכונות לדון בדין תורה. וכך פסק הרמב"ם שם: היתה יד העכו"ם תקיפה ובעל דינו אלם ואינו יכול להוציא ממנו בדייני ישראל יתבענו לדייני ישראל תחלה, אם לא רצה לבא נוטל רשות מבית דין ומציל בדייני עכו"ם מיד בעל דינו. יצויין כי במקרה כזה שנתקבל אישור לאחר סירוב של הנתבע או התובע לדון בדין תורה, הרשות הניתנת מזכה את מקבלה בכל הזכויות שבית המשפט יפסוק לטובתו - גם כאשר הינן מנוגדות לדין תורה ואין בכך משום גזל - וזהו אחד הקנסות שההלכה מטילה על מי שמתעקש לדון בבית משפט שלא על פי דין תורה. לעומת זאת הגישה לבית המשפט ללא אישור, עשויה להיות איסור חמור של חילול השם - ומעמידה את האדם בהגדרות חריפות מאד מבחינה הלכתית.

הסכמה מראש לדון בבית המשפט

בפסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל (חלק יח עמוד 85) נזקק בית הדין לשאלה מצויה, האם כאשר הצדדים חתמו מראש על כך שהנידונים ביניהם יוכרעו בבית משפט אזרחי האם הדבר מותר. לאחר הקדמת חומר האיסור כמבואר לעיל מוסיף בית הדין להביא את דברי ספר התשב"ץ ח"ג סי' ר"צ "דבר ברור הוא שאסור לדון בערכאות של גויים אפילו בדבר שדיניהם כדינינו וזהו אסור תורה כמבואר בגיטין פ"ח: לפנים ולא לפני עכו"ם ואפילו קיבלו עליהם שני בעלי הדין אסור להם לדון בערכאות שלהם כלל...

יחד עם כל זאת חובה גדולה לא פחות, להגן על מערכת בתי הדין מפני השפעות פוליטיות ומפני מינויים בלתי ראויים בהשפעה אינטרסנטית, דבר הגורם בעצמו חיזוק למערכת המשפט החילונית ולהחלשת כח בתי הדין. (וראה בגור אריה למהר"ל בתחילת פרשתנו שהאריך בזה). זכור לטוב הגאון הרב חגי איזירר זצ"ל אב"ד רחובות ודיין בבית הדין הגדול - שנסתלק לפני כשבועיים, שהיה אחד מנוטריה של מערכת בתי הדין מפני מינויים מסוכנים כאלו - נקוה שמגמה זו תמשך.

בברכה שנזכה במהרה לקיום התפילה והתקוה 'והשיבה שופטיך כבראשונה ויועצך כבתחילה...!'

כתובת: 039601961 פקס: nhrh999@gmail.com

לתגובות: פקס 039601961 nhrh999@gmail.com

ישיבת מאור יצחק מושב חמד